

Briselē, 2021. gada 10. novembrī
(OR. en)

13196/1/21
REV 1

COH 59

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Kohēzijas politikas programmu ieguldījums atveseļošanā, konkurētspējīgā ilgtspējā, zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, noturībā un ekonomiskajā, sociālajā un teritoriālajā kohēzijā – problēmjautājumi un iespējas turpmākajos gados = politikas debates

Šā gada 18. novembra Vispārējo lietu padomes sanāksmē, kas paredzēta kohēzijas politikai, par kohēzijas politiku atbildīgie ministri tiek aicināti (pamatojoties uz šīs piezīmes pielikumā izklāstīto prezidentvalsts dokumentu) sniegt turpmākas politiskas norādes par kohēzijas politikas programmu ieguldījumu atveseļošanā, konkurētspējīgā ilgtspējā, zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, noturībā un ekonomiskajā, sociālajā un teritoriālajā kohēzijā – par problēmām un iespējām turpmākajos gados.

Informatīvs dokuments – Vispārējo lietu padome (kohēzija) 2021. gada 18. novembrī

Kohēzijas politikas programmu ieguldījums atveseļošanā, konkurētspējīgā ilgtspējā, zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, noturībā un ekonomiskajā, sociālajā un teritoriālajā kohēzijā

Problēmjaautājumi

Pēdējo desmitgažu laikā reģionālās atšķirības ES ir samazinājušās, un IKP līmenī ir notikusi ievērojama konverģence. Tomēr 2008. gada ekonomikas un finanšu krīzes ietekmes dēļ progress ir bijis nevienmērīgs, un turklāt Covid-19 krīze ir radījusi jaunus traucējumus. Jo īpaši, lai gan konverģence ir turpinājusī būt stabila austrumu dalībvalstīs, daudzi reģioni ar vidējiem ienākumiem ES dienvidos un daži ziemeļrietumu dalībvalstīs ir piedzīvojuši kritumu salīdzinājumā ar ES, tādējādi apliecinot, ka progress var mainīties uz pretējo pusi.

Kohēzijas politika ir ievērojami palīdzējusi samazināt daudzas no šīm atšķirībām. Komisijas dienesti lēš, ka 2014.–2020. gada kohēzijas politikas programmas ir būtiski ietekmējušas IKP uz vienu iedzīvotāju, jo īpaši mazāk attīstītajos reģionos, kuros ir paredzēts pieaugums vēl par 2,6 %. Prognozes liecina, ka plaša starp bagātākajiem un nabadzīgākajiem reģioniem (katrs no tiem veido 10 % no ES iedzīvotāju skaita) samazināsies par 3,5 %.

Covid-19 pandēmija ir radījusi virkni iepriekš neiedomātu problēmu attiecībā uz ES teritoriālo kohēziju kopumā. Lai gan Covid-19 pandēmija ir pārāk nesena, lai tās ietekmi uz ES reģioniem novērtētu pilnībā, sākotnējās aplēses liecina, ka pandēmija visvairāk skars ES dienvidu reģionus, jo īpaši tos, kuriem ir liela pievienotās vērtības daļa vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā, transportā un izmitināšanas jomā.

Pat pirms Covid-19 krīzes ES ekonomika saskārās ar vairākām ilgtermiņa strukturālām problēmām. Dažas no tām turpmākajos gados kļūs vēl akūtākas. Jo īpaši, strauji novecojoša sabiedrība kādā brīdī samazinās darbaspēka piedāvājumu un tādējādi arī ES izaugsmes potenciālu. Vājš ražīguma pieaugums joprojām kavē izaugsmi, un digitālās pārveides procesā ES atpaliek no Ķīnas un Amerikas Savienotajām Valstīm. Arī mazāk izglītots darbaspēks kavē ekonomikas izaugsmi un rada grūtības atgūt iekavēto ražīguma ziņā. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi – klimatiskā pārkārtošanās ar nevienmērīgu teritoriālo ietekmi radīs ievērojamas sociālās un ekonomiskās izmaksas.

ES reģioni ir ne tikai nevienmērīgi neaizsargāti pret šīm problēmām, bet arī ir nevienādi aprīkoti, lai spētu tās risināt. Turpmākajos gados tas varētu atšķirības palielināt vēl vairāk. Jo īpaši, pastāvīga iedzīvotāju skaita samazināšanās galvenokārt ietekmē ES austrumu reģionus un dažus dienvidu reģionus. Pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku ietekmēs teritorijas, kuras ir lielā mērā atkarīgas no kalnrūpniecības un ieguves darbībām, un oglekļietilpīgas un energoietilpīgas nozares – šis apstāklis pamato Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu. Paredzams, ka oglekļa un enerģijas cenu pieaugums ietekmēs arī visnomaļākos reģionus, palielinot to savienojuma ar iekšējo tirgu izmaksas.

Kopumā lauku apvidi ir īpaši neaizsargāti. To iedzīvotāji jau ir vidēji vecāki par iedzīvotājiem mazpilsētās, piepilsētās un pilsētās. Šīs demogrāfiskās tendences apvienojumā ar savienojamības trūkumu, infrastruktūras un ražīguma problēmām un vājo piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem, tostarp izglītībai un aprūpei, var mazināt lauku apvidu kā dzīves un darba vietu pievilcību.

Tāpēc ir ļoti svarīgi stiprināt ES reģionālo ekonomiku noturību un uzlabot to spēju reaģēt uz asimetriskiem satricinājumiem. Pandēmija ir jo īpaši parādījusi, ka īpaši neaizsargāti ir reģioni, kuri ir lielā mērā atkarīgi no tikai dažām ražošanas vai pakalpojumu nozarēm. Būs nepieciešama turpmāka reģionālo saimniecisko darbību dažādošana, ko virza pārdomātas specializācijas stratēģijas, ieguldījumi izglītībā un mūžizglītībā un pastāvīgs atbalsts nākotnes prasībām atbilstošas ekonomiskās izaugsmes virzītājspēkiem.

Iespējas

Lai turpmākajos gados risinātu šo problēmu kombināciju, kāda vēl nebija pieredzēta, likumdevēji vienojās par apjomīgu finansējuma atbalsta paketi, apvienojot *Next Generation EU* resursus un daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam. Ar pieejamo papildinošo instrumentu pareizu mijiedarbību un ar efektīviem koordinācijas mehānismiem dalībvalstis varēs maksimāli palielināt ieguvumus, ko sniedz atlikušais 2014.–2020. gada kohēzijas finansējums, *REACT-EU* iniciatīva, Atveseļošanas un noturības mehānisms un jaunie 2021.–2027. gada kohēzijas politikas piešķirumi, tostarp Taisnīgas pārkārtošanās fonda finansējums. Šī instrumentu kombinācija ļaus dalībvalstīm padarīt savu ekonomiku un sabiedrību noturīgāku un labāk sagatavotu nākotnei, vienlaikus veicinot zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Tomēr panākt, ka visa ES kļūst stiprāka un noturīgāka, faktiski varēs tikai tad, ja neviens cilvēks un neviens reģions netiks atstāts novārtā. Bez šādas iestrādātas solidaritātes garantijas pastāv risks, ka izaugsme būs nelīdzsvarota un neilgtspējīga un ka tiks apdraudēta uzticēšanās demokrātijai, Eiropas vērtībām un pašam Eiropas projektam.

Tādēļ ir ļoti svarīgi risināt situāciju "novārtā atstātajās vietās", kurās globalizācija un tehnoloģiskās pārmaiņas, iespējams, aiz sevis ir atstājušas deindustrializāciju, vides degradāciju un zema prasmju līmeņa "slazdus". Tāpat ir svarīgi stiprināt mazāku pilsētu nozīmi, lai tās varētu darboties kā reģionālie centri, kas atbalsta kaimiņos esošos lauku apvidus; nodrošināt piekļuvi dažādiem publiskiem un privātiem pakalpojumiem; un radīt jaunas ekonomiskās perspektīvas mazāk attīstītiem un nomaļiem reģioniem. Tas ietver arī iespēju izmantošanu lauku apvidiem, izmantojot to dabas vērtības, un vairāku piemēru starpā var minēt dabas resursus, jo īpaši atjaunojamajai enerģijai, bioekonomikai, ilgtspējīgai pārtikas ražošanai un pārstrādei un tūrismam. Šo problēmu sekmīgas risināšanas galvenie virzītājspēki saistās ar uzlabotu savienojamību, saimniecisko darbību lielāku dažādošanu, uzlabotu vides, klimata pārmaiņu un sociālo noturību – ar iespējām nodrošinātu vietējo kopienu kontekstā.

Kohēzijas politikas pārvaldības modeļa stūrakmens vienmēr ir bijusi konkrētai vietai paredzētas politikas atbalstīšana, kā pamatā ir pielāgotas teritoriālās attīstības stratēģijas un kura balstās uz efektīviem partnerības mehānismiem. Tomēr ir vajadzīgi efektīvi mehānismi koordinācijai ar citiem ES instrumentiem, jo īpaši Atveseļošanas un noturības mehānismu, kuriem ir dažādi mērķi un kuri izmanto dažādus īstenošanas veidus.

Apspriežamie jautājumi

- Kā kohēzijas politiku var apvienot ar citiem ES instrumentiem, lai vidējā termiņā un ilgtermiņā vēl vairāk samazinātu atšķirības attīstības jomā un uzlabotu noturību?
 - Kā var pienācīgi pievērsties atsevišķu reģionu un teritoriju dažātajām vajadzībām un kā ES fondu īstenošanu var tuvināt saņēmējiem un iedzīvotājiem?
-